

Stališče Ribiške zveze Slovenije (RZS) do gradenj hidroelektrarn (HE) in malih hidroelektrarn (MHE) z vidika vpliva na ribiško upravljanje

Dejstvo je, da imajo gradnje nekaterih, zlasti akumulacijskih HE velike posledice in vpliv na trajno spremembo vodnega in obvodnega ekosistema, na mikroklimatske in bivanjske pogoje širšega območja. Smo v času, ko se gradijo HE na sp. Savi in ko se investitorji ob naklonjenosti države zavzemajo za gradnjo HE na srednji Savi in na Muri in ko čaka na vodna dovoljenja 300 MHE (moči do 10 MW). HE in MHE bistveno vplivajo tudi na ribolovne vode, varstvene revirje in pogoje ribiškega upravljanja, **zato je namen RZS opozoriti na nekatera dejstva, ki bi jih pristojni deležniki v Sloveniji (predvsem vlada in pristojna ministrstva) morali upoštevati pri odločanju o načrtovanju in izgradnji hidroenergetskih objektov.**

Splošne negativne posledice, ki jih po oceni RZS povzročajo gradnje HE in MHE:

- trajno uničenje prejšnjega vodnega in obvodnega habitata;
- trajna izguba določenih vrst rib (prej salmonidi, nato ciprinidi - pretežno krapovci);
- v večini primerov onemogočena migracija rib gor in dol vodno;
- uničenje iker in mladice zaradi dnevnega nihanja vodostaja v akumulacijah;
- uničenje drstišč;
- izguba vodnih in podvodnih območij, kjer se ribe prehranjujejo in najdejo zavetišče;
- dnevna nihanja v temperaturi vode;
- zalitje kmetijskih površin;
- trajna sprememba mikroklimatskih pogojev;
- prekinjen snovni pretok (plavje, prod, hranila);
- olajšano plenjenje ribojedih ptic, zlasti kormoranov;
- pri vodnih akumulacijah se kopičijo naplavine in tvorijo strupene usedline – problem vpliva na vodno floro in favno in na okolico – pomanjkanje kisika, tvorba strupenih nitritov in amonijaka, tvorba sulfida iz sulfata,..);
- problem odstranjevanja usedlin;
- izguba vegetacijskega pasu ob akumulaciji (pregrevanje vode, tako zaradi izgube vegetacije, kot zastajanja vode, preprečeno bočno filtriranje);
- zmanjšanje bioremediacije (samoočiševalna sposobnost) v obalnem pasu;
- problem vpliva strupenih usedlin na podtalnico (metanogeneza in zmanjšana mineralizacija);
- trajna izguba ribolovnih možnosti;
- trajna izguba turističnih možnosti;
- minimalno število novih delovnih mest (daljinsko vodeni objekti);
- trajna poplavna (ne)varnost (primer Drava - velike poplave v 2012);
- trajno plačevanje okoljskih dajatev.

MHE imajo prav tako večino negativnih pojavov kot akumulacijske HE, s tem, da se pojavljajo še naslednje dodatne negativne posledice:

- ekološko sprejemljivi pretok (Qes) pri veliki večini do sedaj zgrajenih MHE (480) ni zagotovljen, niti ga država do sedaj še ni določila, kar pomeni, da tudi ni mogoč učinkovit inšpekcijski nadzor. MHE delujejo, zlasti v sušnih obdobjih leta tudi pri Qes=0 !!;

- naplavine koncesionarji sami odstranjujejo nekontrolirano (brez posebnih pogojev in kontrole), uničujejo se drstišča...;
- ribjih stez ni ali so praviloma nefunkcionalne;
- 480 MHE proizvede le 3% električne energije v Sloveniji !

HE na Muri

Vlada RS je sprejela Uredbo o koncesiji za rabo vode za proizvodnjo električne energije na delu vodnega telesa Mure od Sladkega vrha do Veržaja (Ur.l. RS št. 120/2005). V njej je predvidena raba vode za proizvodnjo električne energije v naslednjih HE: Sladki vrh, Cmurek, Konjišče, Apače, Radgona. Radenci, Hrastje in Veržej.

V okviru pobude WWF-a, je Slovenija marca 2011 podpisala pismo o nameri o ustanovitvi čezmejnega biosvernega rezervata ob Muri, Dravi in Donavi.

Zadnje ekološke študije (IEI Maribor) kažejo, da je reka Mura v dobrem ekološkem stanju (dobre razmere s kisikom, dobre samočistilne sposobnosti,...), v primeru izgradnje akumulacijskih HE, bi se ekološko stanje zaradi slabše pretočnosti zmanjšale

Reka Mura ima v usedlinah toliko organskih snovi, da bi vsako akumuliranje te vode pomenilo mrtvo reko zaradi gnitja usedlin, kar pa bi imelo tudi zelo negativni vpliv tudi na podtalnico v vplivnem območju Mure

Reka Mura je edina večja slovenska reka, ki na ozemlju RS še ni pregrajena z visokimi pregradami in kot taka pomeni edinstven habitat za ohranjanje pestrosti in vitalnosti populacij avtohtonih vrst rib črnomskega porečja. Skupaj z glavnima pritokoma reko Ledavo in Ščavnico bi lahko ob primernih revitalizacijskih posegih pomenila edinstven rečni sistem za avtohtone vrste rib črnomskega porečja. Za doseganje zgoraj navedenih ciljev naj se na delu reke Mure od Hrastja Mote do meje s Hrvaško izvedejo posegi, ki bodo zagotovili, da bo vsaj 30 % vode teklo po rokavih, kar bo omililo erozijo rečnega dna. S »sproščanjem« brežin reke na določenih mestih se reki omogoči bočna erozija, kar bo prav tako zmanjšalo erozijo v globino.

RZS je zato mnenja, da na reki Muri z naravovarstvenega in ekološkega vidika ni sprejemljivo graditi akumulacijskih HE. Pogojno sprejemljive bi bile HE z izrabo kinetične energije, ob upoštevanju vseh omilitvenih ukrepov okoljske in naravovarstvene stroke.

HE na srednji Savi

Predlog nacionalnega energetskega programa (NEP) predlaga na Savi od Tacna do Suhe pri Zidanem Mostu izgradnjo verige 10 HE. Že z vidika sedanjega območja Nature 2000 in predloga širitve Nature 2000, ki bi pomenila realizacijo zahtev Habitatne direktive, tak program izgradnje HE ni mogoč. **RZS zaradi naslednjih dejstev:**

- območje srednje Save od Medvod do Zidanega Mosta, je najpomembnejši habitat za populacijo sulca v Sloveniji;

- na obravnavanem območju srednje Save živi poleg sulca še 13 vrst rib in ena vrsta piškurja iz seznama rib iz Habitatne direktive. Od teh je endemičnih vrst rib Črnomorskega povodja kar 8 (sulec, zvezdogled, platnica, keslerjev globoček, velika nežica, smrkež in upiravec);
1. **nasprotuje gradnji akumulacijskih HE na srednji Savi, saj bi pomenile uničenje vodnega habitata za večino tam živečih rib iz Habitatne direktive;**
 2. **ne nasprotuje gradnji pretočnih HE na srednji Savi, če le-te ne bodo vplivale na ekosistem, ohranitev reke in njene okolice ter vitalnih populacij lovnih, endemičnih in zavarovanih ribjih vrst ter vrst Nature 2000;**
 3. **zahteva ohranitev vitalnih populacij sulca ter ostalih endemičnih in zavarovanih ribjih vrst ter vrst Nature 2000 na območju srednje Save;**
 4. **se zavzema za razširitev Nature 2000 na območju srednje Save do izliva Savinje v Savo (do Zidanega mosta), kajti le tako bomo preprečili fragmentacijo enotne populacije sulca in drugih pomembnih vrst;**
 5. **se zavzema, da se Natura 2000 upošteva tako, kot je zakonsko opredeljena in tako kot jo opredeljuje naravovarstvena stroka.**

HE na spodnji Savi

RZS vztraja, da se na vodnih pregradah, ki nimajo ribjih stez (HE Vrhovo, HE Boštanj) ali le – te niso funkcionalne (odvzemni objekt za NE Krško), zgradijo ribje steze in zagotovi prehodnost voda, kot to zahteva Evropska vodna direktiva.

dr. Miroslav Žaberl
predsednik RZS